

ÇEVİRİ ELEŞTİRİSİ BAĞLAMINDA ALBERT CAMUS'NÜN DÜŞÜŞ ADLI ESERİNİN TÜRKÇE ÇEVİRİLERİ ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME¹

A COMPARATIVE ANALYSIS ON THE TURKISH TRANSLATIONS OF ALBERT CAMUS'S NOVEL 'LA CHUTE' IN TERMS OF TRANSLATION CRITICISM

Öğr. Gör. Recep HATİPOĞLU

Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çeviribilim,
rhatipoglu@uludag.edu.tr
Sakarya / Türkiye
ORCID: 0000-0002-7229-180X

ÖZET

Özgün metnin ve çeviri metnin karşılaştırmalı çözümlemesinin düzenli bir biçimde yapıldığı çeviri eleştirisi, nitelikli çevirmen ihtiyacının artmasıyla giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Karşılaştırmalı çözümlemenin amacı, çeviri metnin hangi unsurların etkisi altında hedef dile aktarıldığı ve kaynak metinden sapmaların nedenlerini araştırmaktır. Bu çalışmada, dünyaca ünlü yazar Albert Camus'nün 1956 yılında yayımlanan *Düşüş* adlı eserinin üç farklı çevirmen tarafından Türkçe'ye yapılan çevirileri, çeviri eleştirisi bağlamında karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Akademik anlamda bir felsefeci sayılmayan Camus, yine de önemli felsefi görüşler ortaya koymuş, Soren Kierkegaard, Friedrich Nietzsche ve Martin Heidegger gibi filozofların başlattığı geleneği izleyerek insanın dünya içindeki konumuna anlam ve eylem açısından bakmış, Hıristiyanlığın simgelerini kullanma çabasını yansıttığı *Düşüş* adlı eserinde, din dışı, insancıl bir ahlak anlayışının kolaya kaçan biçimlerini zekice alaya almıştır. Camus'nün *Düşüş* adlı eserinin üç farklı çevirisini incelediğimiz bu çalışma üç aşamadan oluşmaktadır: Birinci aşamada, kaynak metnin daha iyi anlaşılması amacıyla yazarın yaşadığı dönem, kişiliği, edebî kimliği, üslûbu ve vermek istediği mesaj açıklanmıştır; ikinci aşamada, kitabın tarihi, türü, içeriği ve dili, kelime seçimi ve hangi amaçla yazıldığı açıklanmıştır; ve üçüncü aşamada, kaynak metni oluşturan çeşitli cümleler rastgele seçilip, bu cümlelerin farklı üç çevirideki karşılıkları bulunmuş ve kaynak metindeki cümleler ile çeviri metinlerdeki karşılıkları arasındaki ilişki çeviri stratejileri ve Gideon Toury'nin erek-odaklı çeviri yaklaşımı çerçevesinde değerlendirilmiştir. Çalışmada elde edilen bulgularda, üç farklı çevirmenin çeviri için hangi stratejilerden yararlandıkları ortaya konulmuştur. Yapılan çalışmada amaç, çeviri metinlerin iyi-kötü şeklinde değerlendirilmesi değil, kaynak metin ve çevirileri arasında yapılacak karşılaştırmalı çözümlemeler için bir kaynak ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Çeviri, Çeviri Eleştirisi, Çeviri Stratejileri, Çevirmen

¹ Bu makale 18-19 Eylül 2021 tarihlerinde Muş Alparslan Üniversitesi'nde gerçekleştirilen 7. Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Kongresi'nde sunulan bildiri genişletilerek yazılmıştır.

ABSTRACT

Translation criticism, which is a comparative analysis of the original text and the translated text in a methodical way, has become more important with the increasing need for qualified translators. The aim of the comparative analysis is to research under which factors the text was translated into the target language and to find the deviations from the source text. In this study, the three different Turkish translations of the novel ‘*La chute*’ written by the worldwide known writer Albert Camus and published in 1956 were examined comparatively in terms of translation criticism. Camus, who is not regarded as a philosopher academically, still presented important philosophical views and analyzed the position of man in the world from the point of meaning and action by following the tradition led by the philosophers such as Soren Kierkegaard, Friedrich Nietzsche and Martin Heidegger. In his novel ‘*La Chute*’, in which he represented the effort of using the christian symbols, he made fun of easy-going forms of humanist and non-religious moral sentiment in a subtle way. This study, in which we studied the three different translations of ‘*La Chute*’ written by Camus, consists of three stages. In the first stage, the era in which the writer lived, his personality, his literary identity, his style and the message he wants to give were explained so that the source text can be understood better; in the second stage, the date of the book, its type, content and language, and the choice of words and the reason of writing were explained, and in the third stage, different sentences were chosen randomly from the source text and their equivalents were found in the three different translations, and then the relation between the original sentences and their equivalents in three different translations were examined in terms of translation strategies and Gideon Toury’s target-oriented approach. In the findings obtained in the study, the strategies that the three translators used to translate the text were presented. The aim here is not to evaluate the translations as good or bad, but to present a source for comparative analysis between a source text and its translations in the future.

Keywords: Translation, Translation Criticism, Translation Strategies, Translator

1.GİRİŞ

Dil, insanlar ve toplumlar arasında en önemli iletişim aracı olup, duygular ve düşünceler; yazılı ve sözlü sözcükler, duruş, jest ve mimikler ve işaretler gibi ses ve semboller aracılığıyla iletilir ve yazılı metinler, iletişimde ayrı bir öneme sahiptir. Aksoy (2002: 9), dilin, insanlığın ve uygarlıkların gelişiminde göz ardı edilemeyecek bir öneme sahip olan çevirinin, kültürel ve dilsel etkileşimin ve oluşumun temel amacı olduğunu ifade eder. Yaşadığımız yüzyılda, iletişimin ve bilgi teknolojilerinin hızlı bir şekilde gelişmesine bağlı olarak farklı toplumlar ve kültürler arasındaki ilişkiler, etkileşim, iletişim ve bilgi alışverişinin de arttığını vurgulayan Yalçın (2015: 9), toplumlar arasındaki bu bilgi alışverişinin, çağımızın vazgeçilmez bir etkinliği olan çeviri sayesinde olduğunu belirtir. Göktürk, Çeviri: Dillerin Dili (1994: 9) adlı eserinde çeviriyi, “değişik toplulukların, ulusların, bilim, sanat, düşünce alanındaki çabalarını birbirleriyle paylaşabilme yolu olan, tek tek diller ötesinde bir ortak dil, dillerin dili” olarak tanımlar. James Holmes, 1972 yılında Kopenhag’da düzenlenen Üçüncü Uluslararası Uygulamalı Dilbilim Konferansı’nda sunduğu “The Name and Nature of Translation Studies” (Çeviribilimin Adı ve Doğası) başlıklı bildirisi ile çeviribilimin bağımsız bir disiplin haline gelmesi çağrısında bulunmuş, ilerleyen yıllarda dünyada birçok ülkede saygın üniversitede bir araştırma alanı olarak varlığını sürdüren bir bilim dalı olmuştur. Çeviribilim alanında ürün, süreç ve kuramsal boyutta ele alınan çalışmalarda, çoğunlukla ürün bağlamında ele alınan çeviri eleştirisi son yıllarda araştırmacıların ilgisini daha çok çekmeye başlamıştır. ‘Eleştiri’ kavramının dilimizde genellikle olumsuz bir yargı belirtmek için kullanıldığını belirten Tosun (2013: 17), bunun bir eylem, bir yapıt hakkında bir yorum ve değerlendirme biçimi olduğunu ifade eder.

Aksoy (2002: 165), ‘yazın eleştirisi’nde amacın, yapıtların olumlu, olumsuz yanlarını, yazarın dilsel, sanatsal ve zihinsel özelliklerini ve bunların dış dünya ile ilişkilerini betimleyici bir yöntemle değerlendirmek olduğunu vurgulayarak, çeviri eleştirisinde ise amacın, çevirinin, hem ürünün hem de sürecin, dizgesel/betimleyici bir incelemesini yapmak ve bunu yaparken de nesnel yargılardan yararlanmak olduğunu ifade eder. Çeviri eleştirisi yaparken birçok faktör dikkate alınmalıdır ve bu bağlamda, metnin daha iyi anlaşılması için yalnızca kaynak metin ve erek metin değil, kaynak metnin türü, içeriği ve dilinin yanı sıra sözcük seçimi ve yazılış amacının da incelenmesi gerekir.

2.ÇEVİRİ ELEŞTİRİSİ VE ÇEVİRİDE EŞDEĞERLİK

Türk Dil Kurumu (2000: 328) sözlüğünde ‘eleştiri’ şu şekilde tanımlanmaktadır: “1.Bir insanı, bir eseri bir konuyu, doğru ve yanlış yanlarını bulup göstermek amacıyla inceleme işi, tenkit. 2. ed. Bir edebiyat ve sanat eserini her yönüyle inceleyip açıklamak, anlaşılmasını sağlamak ve değerlendirmek amacıyla yazılan yazı türü, tenkit, kritik. 3. fel. Özellikle bilginin temellerini ve doğruluk durumunu inceleme, sınama, yargılama. Tanımların ortak özelliklerine bakıldığında, “inceleme, anlaşılmasını sağlama, yargılama, değerlendirme” kavramlarının vurgulandığı görülür. Çeviri eleştirisi açısından da bu kavramlar öne çıkmaktadır. Çeviri eleştirisi, bir çeviri ürünün bütün yönleriyle ele alınması, incelenmesi, değerlendirilmesi ve bir sonuca varılmasıdır. Çeviribilimin henüz gelişmediği 1980’li yıllara kadar, çeviri eleştirisi kapsamında özel bir incelemeyle, hedef dilde oluşturulan metindeki doğruluk yanlışlık ilişkisine ve birebir bir eşdeğerliğin var olup olmadığına bakıldığını vurgulayan Yalçın (2015: 82), 1980’li yıllardan sonra çeviribilimin gelişmesi ve betimleyici bir çalışma haline gelmesiyle çeviri eleştirisinin de yeni bir konuma gelmeye başladığını ifade eder.

Çeviri eleştirisinde neyin nasıl eleştirileceği konusu, benimsenen kuramsal yaklaşıma göre değişebilmektedir. Çeviribilim, günümüze kadar dilbilim, edebiyat ve ilahiyat gibi farklı alanların etkisi altında yardımcı bir araç olarak ele alınmıştır. Buna bağlı olarak, eleştirilerde ölçüt alınan değer ve kurallar da genellikle bu alanlar tarafından belirlenmiştir. Çeviri eleştirisi bazen edebiyatçılar ve dilbilimciler tarafından bazen de çevirmenlerin birbirlerini öznel yargılarla değerlendirmeleri şeklinde yapılmıştır. Yapılan çoğu çeviri eleştirilerinde kaynak metne sadakat yönünden ele alınmış, çeviri ürünü arka plana atılmış ve herhangi bir ölçüte, bulguya dayandırılmaksızın öznel yargılarla çevirinin iyi ya da kötü olduğu yönünde değerlendirilmelerde bulunulmuştur (Yalçın, 2015: 82).

Reiss (2000: 2), çeviri eleştirisinin, erek metin ve kaynak metnin karşılaştırılmasını gerektirdiğini, ancak bunun, hem kaynak dili hem de erek dili bilen kişiler tarafından yapılabileceğini ifade eder. Munday (2001: 35), 1950’li ve 1960’lı yıllarda kuramcılarının, yazınsal ve serbest çeviri etrafında oluşan tartışmaların ardından daha sistematik bir çeviri çözümlemesine yöneldiklerini ve yeni tartışmaların dilbilimsel konular üzerine odaklandığını belirtir. Çeviribilimin, yorumbilim kuramlarının etkisiyle 1980 ve 1990’lı yıllarda bireysel bir eleştiriye yöneldiğini belirten Tosun (2013: 14), bu dönemde öznenin metin karşısındaki konumu ve metnin yorumunu bir eleştiri tarzı olarak benimseyen çeviribilimin, eleştiri kuramlarını bireysel modellerle sınırladığını, yapısalci dilbilimden kalma modellerin, bireysel süreçlere uygulanarak, çeviri eleştirisi üzerine basit modeller geliştirildiğini ifade eder.

Çeviri eleştirisi ve çeviri çözümlemesi söz konusu olduğunda en önemli kavramlardan biri çeviride eşdeğerliktir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde (2000: 341), “değer yönünden birbirine eşit olan şekilde açıklanan “eşdeğerlik”, birçok araştırmacı tarafından farklı şekillerde açıklanmış ve sınıflandırılmıştır.

Yalçın (2015: 73), çeviride eşdeğerliğin, kaynak metin ile çeviri metnin olabildiğince aynı değerde olması, yani kaynak dil metni ile hedef dil metni arasında sözcük, sözdizimsel, dilbilgisel, biçimsel ve anlamsal yönlerden yeterli ölçüde denklik kurmak olduğunu ifade eder. Nida (1964: 159), iki tür eşdeğerlikten söz eder ve bunları 'biçimsel' (*formal equivalence*) ve 'devingen' eşdeğerlik (*dynamic equivalence*) olarak isimlendirir. *Biçimsel eşdeğerlikte*, iletinin doğru ve eksiksiz aktarımı ve kaynak metne olabildiğince en yakın, hatta sözcüğü sözcüğüne bir çeviri söz konusu iken, *devingen eşdeğerlikte*, iletinin içeriğinden çok okur ya da alıcı üzerinde bıraktığı etki söz konusudur. Bassnett (1998: 32), Popoviç'in eşdeğerliği, hem kaynak metnin hem de hedef metnin dilsel düzeyinde benzerliğin arandığı, yani sözcüğü sözcüğüne çevirinin söz konusu olduğu *dilsel eşdeğerlik*, dilbilgisel öğelerin eşdeğerliğinin arandığı *dizisel eşdeğerlik*, hem kaynak metin hem de erek metindeki öğelerin işlevsel açıdan eşdeğer olmasına bakılan *işlevsel eşdeğerlik* ve kaynak ve erek metinlerin şekil ve biçim açısından değerlendirildiği *şekil ve biçim eşdeğerliği* olarak dört gruba ayırdığını ifade eder.. Koller (1979: 186-191) eşdeğerliği beş gruba ayırır:

1. Düzanlamsal açıdan eşdeğerlik (*denotative equivalence*)
2. Yananlamsal açıdan eşdeğerlik (*connotative equivalence*)
3. Metin türü ile ilgili eşdeğerlik (*text-normative equivalence*)
4. Dil kullanımsal eşdeğerlik (*pragmatic equivalence*)
- 5- Metnin biçim ve estetiğiyle ilgili biçimsel eşdeğerlik (*formal equivalence*)

Catford (1965: 27), eşdeğerlik kavramını farklı bir şekilde sınıflandırmış ve "kaydırma" (*shift*) kavramını ilk kez gündeme getirerek, kategori temelli kaymaları dilbilgisel kaydırmalar (*structural shift*), sözcük sınıfları arası kaydırmalar (*class shift*), kaynak metin erek metne aktarılırken dilsel hiyerarşide gerçekleşen kaydırmalar (*unit shifts* veya *rank shifts*) ve sistemler arası kaydırmalar (*intra-system shifts*) olarak sınıflandırmıştır.

Çeviri ürün ve çeviri sürecini çözümlemede dikkate alınan birçok yaklaşım bulunmasına rağmen, bu çalışmada da başvurduğumuz klasik model olan Vinay ve Darbelnet'nin taksonomisi, çeviri çözümlemesinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Çeviri stratejileri, çevirmenin çeviri sürecinde izleyeceği yol, seçenekler ve alacağı kararları ifade etmektedir ve bu konuda Vinay ve Darbelnet (1972), "*La Stylistique Comparée du Français et de l'Anglais*" adlı çalışmalarında, İngilizce ve Fransızca metinlerin karşılıklı çözümlemesini yapmışlar ve "dolaylı" ve "doğrudan" olmak üzere iki genel çeviri stratejisi önermişlerdir. Vinay ve Darbelnet (1972: 46) çeviri stratejilerini şu şekilde sınıflandırmışlardır:

a. Doğrudan çeviri stratejileri (*direct*)

1. Ödünç alma (*borrowing*): Bir sözcüğün kaynak dilden erek dile olduğu gibi aktarılmasıdır.
2. Öykünme (*calque*): Kaynak dildeki bir sözcük ya da yapının erek dile sözcüğü sözcüğüne aktarılmasıdır.
3. Sözcüğü sözcüğüne çeviri (*literal translation*): Çoğunlukla aynı dil ailesinden gelen diller arasında uygulanan bire bir çeviri işlemidir.

b. Dolaylı çeviri stratejileri (*oblique*)

4. Yer değiştirme (*transposition*): Erek metinde kaynak metin öğelerinin anlamı değişmeden yer değiştirmesidir. Örneğin, kaynak dilde fiil konumundaki bir terimin erek dile isim veya zarf olarak aktarılması.
5. Dönüştürüm (*modulation*): Kaynak dildeki sözün erek dile farklı bir şekilde aktarılması. Örneğin, etken bir yapının edilgen olarak aktarılması.
6. Eşdeğerlik (*equivalence* veya *idiomatic translation*): Daha çok deyim ve atasözlerinin çevirisinde kullanılan bir işlem olup kaynak ve erek dilin aynı durumu için farklı bir üslup ve yapıyla verilmesidir.
7. Uyarılama (*adaptation*): Kaynak kültürde var olan ancak erek kültürde bulunmayan durumlarda kullanılan bir işlemdir.

Köktürk (2015: 41-43) genel çeviri stratejilerini şu şekilde sınıflandırmaktadır:

***Ödünçleme:** Köktürk'ün (2015: 41) Vinay ve Darbelnet'den (1958/1995: 31) aktardığına göre, ödünçleme, kaynak metindeki sözcüğün erek dile aynen aktarılması olup, ancak bazen de direk aktarım yapılmadan yabancı bir terimin sesletim yoluyla başka bir dile aktarımı şeklinde de olduğunu ifade etmektedir.

***Sözcüğü sözcüğüne çeviri:** Vinay ve Darbelnet (Vinay & Darbelnet, 1958/1995: 33-34; aktaran Köktürk, 2015: 41), sözcüğü sözcüğüne çeviriyi, kaynak metnin erek dilin ifade yapısı ve ifade diline uygun olacak bir şekilde aktarımı olarak açıklar. Sözcüğü sözcüğüne çeviri, teknik ve bilimsel metinlerde kullanılır.

***Anlamına göre çeviri:** Anlamın sözcüğü sözcüğüne aktarımında öne çıktığı durumlarda kullanılır ve daha çok edebi metinlerin çevirisinde başvurulan bir yöntemdir.

***Açıklama:** Açıklama, bir ifadeyi sözcüğü sözcüğüne aktarmak yerine onu daha anlaşılır kılmak için yorumlamak demektir. Böylece iletinin daha akıcı ve açık bir dille anlaşılması sağlanır. Açıklama, bilgilendirici metinlerin çevirisinde sık başvurulan bir yöntemdir.

***Uyarılama:** Uyarılama, kaynak metindeki dilsel ve kültürel ifadelerin erek ortama uygun şekilde aktarılması için adaptasyon, yerileştirme vb. çeviri stratejilerine başvurulmasını akla getirir. 'It's raining cats and dogs' ifadesi sözcüğü sözcüğüne aktarıldığında bir şey ifade etmemektedir. Bu ifadenin Türkçe'ye uyarlanmış hali 'bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyor'dur. Bu ifadeyi olduğu gibi çevirmek yerine Türkçe bir deyim bulunması veya uyarılama yoluna gidilmesi, edebi metinlerin çevirisinde sık görülen bir durumdur.

***Yer değiştirme (transposition):** Tümcenin dilbilgisel açıdan yeniden düzgülenmesidir. "After he has returned" ifadesinin Türkçe'ye "dönüşünden sonra" şeklinde çevrilmesi buna örnektir.

***Standart hale getirme:** Köktürk'ün Yazıcı'dan (2007: 37) aktardığına göre, toplumsal, yöresel ve zamanla ilgili farklılıkların göz ardı edilmesiyle, standart ve dilbilgisel kurallara bağlı bir dil kullanılması durumudur.

***Perspektif kaydırma:** Yazıcı'ya (2007: 37; aktaran Köktürk, 2015: 42) göre, yerleşmiş ifadelerin perspektif kaydırmaya başvurularak çevrilmesi durumudur. "Pizza" yerine "pide" ya da "lahmacun" denmesi buna örnektir.

***Daraltma/genişletme:** Yazıcı'ya (2007: 39; aktaran Köktürk, 2015: 42) göre, erek dil ve kültürün istek ve beklentilerine göre, çeviride ek bilgi verilerek genişletme yapılması veya kaynak metnin tam/kısmi çevirisinin verilmesi durumudur.

***Anlamsal çeviri:** Newmark'a (1988: 46; aktaran Köktürk, 2015: 42) göre, anlamsal çeviri sadık çeviriden bir bakıma farklılık gösterir ve bu stratejide, çevirmen kaynak metnin estetik yapısı ve değerlerine daha fazla önem verir.

***İletişimsel çeviri:** Köktürk'ün (2015: 42) Newmark'tan (1988: 47) aktardığına göre, iletişimsel çeviri, kaynak metnin kavramsal anlamını erek dile okuyucu tarafından kabul edilebilecek şekilde çevrilmesidir.

***Eşdeğerlik etkisi:** Newmark'a (1988; aktaran Köktürk, 2015: 42) göre kaynak metindeki anlamın erek dilde aynı etkiyi yaratacak şekilde aktarılması.

***Doğallaştırma:** Newmark'a (1988: 82; aktaran Köktürk,2015: 42) göre doğallaştırma, kaynak metindeki sözcüklerin, terimlerin ve kavramların erek dile ilk olarak normal telaffuz ve sonra da normal bir morfolojiyle aktarılması ve uyarlanmasıdır.

***Modülasyon:** Köktürk'ün (2015: 43) Vinay ve Darbelnet'den (1958/1995) aktardığına göre modülasyon, bakış açısı değiştirmez. Örneğin *Hava güzel değil* ifadesinin İngilizce'ye *The weather is bad* şeklinde aktarılması.

***Eksiltme:** Newmark'a (1988; aktaran Köktürk, 2015: 43) göre eksiltme, erek dilde gereksiz olduğu düşünülen kavramların çeviri sırasında atılması durumudur.

***Güncelleştirme:** Gürçağlar'a (2011; aktaran Köktürk,2015: 43) göre güncelleştirme, eski dilde yazılmış bir metni yeni dile uygun çevirme durumudur.

***Bölümleme:** Bu stratejide çevirmen, uzun ve akıcılığı bozan cümleleri bölerek akıcı hale getirir.

***Basitleştirme:** Erek okuyucuya yabancı gelebilecek terim ve ifadeleri, uzun cümle yapılarını basitleştirme yoluna gidilmesidir.

Yalçın (2015: 100), kaynak ve hedef diller arasındaki yapısal farklılıklardan dolayı çeviri işlemi sırasında birtakım değişiklikler ve uyarlamalar yapıldığını ve bunların zorunlu olarak yapılan değişiklikler olduğunu belirterek, çevirmenin kendi üslubu ve tercihleriyle ilgili olan değişikliklerin isteğe bağlı değişiklikler olup zorunlu olmadıklarını ve Vinay ve Darbelnet'nin çevirmenin asıl bu noktaya yani isteğe bağlı değişikliklere odaklanması gerektiğini, çeviriyi gerçekleştiren kişi olarak çevirmenin rolüne vurgu yaptığını ifade eder.

Çeviri eleştirisi sırasında dikkate alınması gereken bir diğer husus da normlar olup, çeviri öncesi ve çeviri sırasında alınan kararların belirlenmesinde yol gösterici bir öneme sahiptir. Gideon Toury 1985 yılında yayınlanan *In Search of a Theory of Translation Studies* (Bir Çeviri Kuramının Peşinde) ve 1995 yılında yayınlanan *Descriptive Translation Studies and Beyond* (Betimleyici Çeviri Araştırmaları ve Ötesi) adlı çalışmaları ile çeviribilim alanındaki araştırmaları yeni bir düzleme taşımış ve "varsayılan çeviri" kavramını ortaya atmıştır. "Varsayılan çeviri" kavramı, erek kültürde hangi nedenle olursa olsun çeviri olduğu varsayılan ya da çeviri olduğu sonradan anlaşılan her tür çeviriyi tanımlamak için kullanılmaktadır. Toury'nin eşdeğerliği uygulamada her çeviride mevcut bir özellik olarak tanımladığını ve doğal olarak her çeviri metnin diğerlerinden farklı olacağı için eşdeğerliğin de her çeviride farklı biçimlerde ortaya çıkacağını belirten Gürçağlar (2011: 134), bu nedenle BÇA'da çeviri metinler üzerine yürütülen çalışmaların eşdeğerlik kavramına getirilen bu kapsayıcı ve görece bakış açısı sayesinde çevirinin nasıl *olması gerektiğini* değil, *nasıl olduğunu* incelediğini ve Toury'ye göre, erek ve kaynak metnin karşılaştırılması sırasında odaklanması gereken konunun, iki metin arasında eşdeğerlik kurulup kurulmadığı değil, zaten doğası gereği var olan eşdeğerliğin derecesinin ve türünün saptanması olduğunu ifade eder. Toury (1995: 36-39), BÇA (Betimleyici Çeviri Araştırmaları) yöntemini üç aşamalı olarak tanımlar: 1) Öncelikle çeviri metnin erek kültür dizgesi içindeki konumu belirlenir ve metnin, erek kültür tarafından ne kadar kabul gördüğü veya metne ne derece önem verildiği belirlenir. 2) Kaynak ve erek metinler karşılaştırılarak deyiş kaydırmaları belirlenir, her metinden seçilecek ikili metin birimleri arasındaki ilişkiler betimlenir ve altta yatan çeviri kavramına ilişkin genellemelere varmaya çalışılır.

3) Gelecekte çeviri yaparken alınan kararlarda yararlanılabilecek sonuçlara varılır.

Toury'nin Betimleyici Çeviri Araştırmalarında, eşdeğerliğin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışma betimleyici olacaktır ve bu çalışmanın temelini "norm" kavramı oluşturacaktır (Gürçağlar, 2011: 135). Toury (1995: 57-59) normları üç gruba ayırır: öncül normlar (*initial norms*), süreç öncesi normlar (*preliminary norms*), ve süreç normları (*operational norms*).

Süreç öncesi normlar iki ana başlık altında incelenir: Çevirinin doğrudan kaynak metinden yapılıp yapılmadığı, yani bir ara dilden yararlanılıp yararlanılmadığı ve çevrilecek yapıtlara ve bunların ait oldukları kaynak kültürlerle ilişkin ölçütler içeren bir çeviri politikasının bulunup bulunmadığı. Süreç normları ise, matris normları ve metinsel-dilsel normlar olarak ikiye ayrılmaktadır. Matris normları çeviri metnin dağılımını, çeviride cümle yapılarının değişip değişmediği, herhangi ekleme ya da atlama yapılıp yapılmadığını betimlemekte kullanılır. Metinsel- dilsel normlar ise sözcük ve deyiş seçimini ve sözcük ve deyiş düzeyinde biçimsel tercihleri araştırırken devreye girerler. (Gürçağlar, 2011: 136-137).

Toury'ye göre çevirmen kararlarının iki kutup arasında kurulu bir çizgide farklı konumlarda yer alabildiğini ifade eden Gürçağlar (2011: 137), bir çevirinin bazı yönleriyle kabul edilebilir (örneğin metnin daha rahat okunması için cümlelerin bölünmesi) bazı yönleriyle de yeterli olarak (örneğin kültürel öğelerin kaynak metindeki adlarıyla erek metne taşınması) kabul edildiğini belirtir.

3. YÖNTEM

Betimleyici nitelikte olan bu çalışmada, Albert Camus'nün "Düşüş" (*La Chute*) adlı eserinin üç farklı Türkçe çevirisi, kaynak ve erek metinlerin çeviri eleştirisi bağlamında çözümlemesi yapılacaktır. İlk olarak, kaynak metnin daha iyi anlaşılması amacıyla, yazarın yaşadığı dönem, kişiliği, edebî kimliği, üslûbu ve vermek istediği mesaj analiz edilecektir. İkinci aşamada, kitapla ilgili olarak yazılış tarihi, türü, içeriği, dili, kelime seçimi ve yazılış amacının yer aldığı bilgiler verilecek ve üçüncü aşamada, kaynak metinden rastgele seçilen cümleler ile çevirileri, Gideon Toury'nin erek-odaklı yaklaşımı çerçevesinde karşılaştırılacak ve elde edilen sonuçlar, kaynak ve erek metin arasındaki benzerlik ve farklılıklar açısından incelenecektir.

4. KİTAP İNCELEMESİ

Albert Camus'nün 'Düşüş' (*La Chute*) adlı eserinin üç farklı Türkçe çevirisi, çeviri stratejileri bağlamında karşılaştırılacak ve yazar ve kitap, çeviri eleştirisi açısından incelenecektir.

4.1. Yazar

Yazarın Yaşadığı Dönem	Albert Camus 7 Kasım 1913 yılında Cezayir'in Mondovi kasabasında doğmuş ve 1940 yılında Paris'e yerleşmiştir. 4 Ocak 1960 tarihinde Fransa'da ölmüştür.
-------------------------------	---

Yazarın Kişiliği	<p>Albert Camus 7 Kasım 1913 yılında o dönemde bir Fransız sömürgesi olan Cezayir'in Mondovi kasabasında doğmuştur. Alsace'lı yoksul bir işçi olan babası, Camus'nün doğumundan hemen sonra Birinci Dünya Savaşı sırasında Marne Savaşı'nda ölür. İspanyol asıllı olan annesi, çocuklarına bakabilmek için ev işlerinde çalışır. Camus, erkek kardeşi Lucien ve annesiyle birlikte, Cezayir'in işçi mahallelerinden birinde iki odalı bir evde anneannesi ve felçli dayısıyla birlikte yaşar. 1918 yılında ilkokula başlar ve öğretmeni Louis Germain'in desteğiyle burs kazanarak 1923 tarihinde liseye başlar. Kitap okuma, futbol, boks ve yüzmeye karşı ilgilidir. Üniversitede öğrenciyken özellikle edebiyat ve felsefe konusundaki görüşlerini geliştirmesine yardım eden, kendisi gibi futbol meraklısı öğretmeni Jean Grenier'den etkilenmiştir. Plotinus ve Aziz Augustinus'un felsefi yazılarına dayanarak Yunan ve Hıristiyan düşüncesi arasındaki ilişkiyi inceleyen teziyle 1936 yılında yükseköğretim diplomasını alır. Üniversitede öğretim üyesi olabilmek için doçentlik sınavına başvurur ancak hastalığının şiddetlenmesi nedeniyle bu girişim başarısız olur. Hem kendi nesli hem de daha sonraki nesiller için, sadece Fransa'da değil, Avrupa ve tüm dünyada da bir yol gösterici olmuştur. Kendisine yabancı olan evrende insanın yalnızlığı, kendine yabancılaşma, kötülük ve her şeyin ölümle son bulacağı düşüncesiyle ortaya çıkan depresyon konularını ele almıştır. Savaş sonunda tüm entelektüellerin sahip olduğu özellikle hayal kırıklığı ve yabancılaşmayı yansıtmıştır. Çağdaşlarının nihilizme düştüğünü görmüş, onlara bu konuda hak vermiş ancak doğruluk, ılımlılık ve adalet gibi değerlerin savunulması gerektiğini belirtmiştir. Hem Hıristiyanlık hem de Marksizmin kötü yönlerini reddeden liberal hümanizme vurgu yapmıştır. Camus 1957 yılında Nobel ödülünü kazanmıştır. 1960 yılında yayıncısı Gallimard ile birlikte bir trafik kazasında hayatını kaybetmiştir.</p>
-------------------------	--

Yazarın Edebî Kimliği

Albert Camus, Gide, Montherlant, Malraux gibi çağdaş yazarların yanı sıra Fransız klasiklerini de okumuştur. Cezayir'in genç solcu aydınları arasında yer almış, 1934-1935'de kısa bir süre Komünist Partisi üyesi olmuştur. Théâtre du Travail (İşçi Tiyatrosu) için oyunlar yazmış, uyarlamalar yapmış, oyunlar yönetmiş ve oynamıştır. Camus'nün tiyatro sevgisi yaşamının sonuna dek sürmüştür, ama en az ilgi gören eserleri de oyunları olmuştur. Ancak yine de 1944 ve 1945'de sahnelenen *Le Malentendu* (Yanlışlık) ve *Caligula* uyumsuzluk tiyatrosunun dönüm noktalarından sayılır. 1956'da Faulkner'in *Requiem for a Nun* (Bir Rahibenin Ruhu İçin Dua) adlı yapıtından ve 1959'da Dostoyevski'nin *Besi* (Ecinniler) adlı romanından yaptığı sahne uyarlamaları da tiyatroya sağladığı önemli katkılardandır. 20. Yüzyıl insanının içine düştüğü yabancılaşmayı ele aldığı ilk romanı *l'Etranger* (Yabancı) 1942 yılında yayımlanır. Çağdaş nihilizmi saçma (absürd) olgusu bağlamında inceleyen felsefi denemesi *Le Mythe de Sisyphe* (Sisyphe Efsanesi) aynı yıl yayımlanmıştır. Cezayir'in Oran kentinde bir salgın hastalığı yenmeye çalışan insanların simgesel bir öyküsü olan ve nihilizmin üstesinden gelme yollarını aradığı *La Peste* (Veba) 1947 yılında yayımlanır. Romandaki kişiler, salgına karşı verdikleri mücadelede başarısız olacaklarını bile bile yılmadan, insanın değerini ve insanlar arası kardeşliği savundukları için önemli bir eser olarak kabul edilir. İkinci uzun denemesi olan *L'Homme Révolté* (Başkaldıran İnsan) 1951 yılında, *L'Exil et Le Royaume* (Sürgün ve Krallık) 1957 yılında yayımlanır.

Yazarın Üslûbu

Camus, çağdaş toplumu zor duruma sokan problemleri açıklığa kavuşturma çabasıyla tanınmış ve 1957 yılında sanatçı yeteneği ile Nobel Ödülü kazanmıştır. *L'Etranger* (Yabancı) adlı eserinde yalın ve duygusuz bir dil kullanmıştır ancak okuyucu, bu duygusuzluk içinde acımasız bir şekilde dramatik bir tarzla karşılaşır. Bu üslûp ayrıca, sözde zihinsel olarak bozulmuş kahramanın basitleştirilmiş düşünce kalıplarını mükemmel biçimde yansıtır. Camus, *La Peste* (Veba) romanında, sert ve cesur bir gerçeklik ortaya koyar ve farelerin ölümünü, sosyal histeriyi, sevenleri ve aileleri birbirinden ayıran karantinayı, hikâyede yer alan kahramanların trajik ölümelerini tasvir eder. *La Chute* (Düşüş) romanında da içten ve dürüst üslûbunun ayırt edici ve efsanevî özelliği ve insan karakterinin içsel kusurlarını tasvir etme eğilimi rahatlıkla görülebilmektedir.

Yazarın Mesajı

Camus, teknik ve akademik anlamda bir felsefeci sayılmamasına rağmen önemli felsefî görüşler ortaya koymuştur. Raufoğlu (2020), Rıhtım Edebiyat ve Sanat Dergisi'nde yayınlanan yazısında Albert Camus'nün, Sören Kierkegaard, Friedrich Nietzsche ve Martin Heidegger gibi filozofların başlattığı geleneği izleyerek insanın dünya içindeki konumuna anlam ve eylem açısından baktığını, kişinin toplum ve tarihle ilişkilerini 'yalnızlık' ve 'dayanışma' kavramları yoluyla irdelediğini ifade eder. Camus'nün düşünsel açıdan gelişimi iki döneme ayrılmakta olup "saçma" kavramı üzerinde durduğu birinci dönemde intihar, "başkaldırı"yı işlediği ikinci dönemde ise cinayet olgusunu ele almıştır. Ölüm mutlak son olup iki dönemin ortak yanını oluşturmakta, dolayısıyla yaşamın anlamsızlığını ve bu nedenle de "saçma", yaşantıyı ortaya çıkaran temel olgu olarak görünmektedir.

Eserlerinde 'dünyanın boşluğu ve anlamsızlığı' ile 'çağdaş hayatın zorlukları karşısında bocalayan amaçsız insanlar' konularını ele alan Camus, bu romanında 'modern insanın, kendi bencillik ve çaresizliklerini adım adım görmek zorunda kalışını ve çelişkilerini' anlatır. Camus, eserlerinde, 'ölümü kayıtsız bir şekilde bekleyen' belli amaçları olmayan kahramanlar yaratan, dünyayı boş ve anlamsız bir yer olarak gören; insanı, hayatı, toplumu saçma olarak gören; 'yaşamın tekdüzeliği altında, makineleşmiş bir dünyada, makineleşmiş insanları' ortaya koyan varoluşçu bir yazardır. Bu eserde de varoluşçu akımın düşünsel izleklerini görmek mümkündür. Toplumun ne kadar ikiyüzlü ve güvenilmez olduğu konusunu merkeze alan Camus, çağdaş hayatın anlamsızlığı, saçmalığı üzerine eğilir. Romanda, 'elini taşın altına koymadan yaşayan, toplumda çok saygın görünen' insanların arka plandaki gerçek yüzleri ortaya konulmakta, burjuva ahlâkı ve düşünme biçimi sert bir şekilde eleştirilmiştir.

4.2. İnceleme / Kaynak Metin - *Düşüş* (La Chute)

Bu bölümde daha iyi anlaşılması açısından kaynak metin; tarih, tür, içerik, dil, kelime seçimi ve yazılış amacı açısından analiz edilecektir.

Kitabın Yayımlanma Tarihi	Albert Camus'nün <i>Düşüş</i> adlı eseri 1956 yılında yayımlanmıştır.
Kitabın Türü	<i>Düşüş</i> , insanın kendi bencillik ve çaresizliklerini adım adım görmek zorunda kalışının ve çelişkilerinin anlatıldığı roman tarzında bir eserdir. Birçok araştırmacıya göre romanın kahramanı bizzat Camus'nün kendisidir. Camus ve eserleri söz konusu olduğunda birçok okuyucunun aklına öncelikle <i>Yabancı</i> ve <i>Veba</i> gelmesine rağmen, <i>Düşüş</i> eseri ayrıcalıklı bir öneme sahiptir. Göğercin (2006: 11)'in ifadesiyle <i>Düşüş</i> , Camus'nün hayata, topluma, burjuvaziye bakışının en güzel yansımasını bulduğu, tek bir anlama indirgenemeyen, her okuyuşta yeni yorumlara, anlamlandırmalara açık, ancak bunun yanı sıra basit edebiyat okuru için de anlamlandırması bir o kadar güç bir yapıttır. Monolog tarzında yazılmış olan eser, samimi kişisel sorgulamalardan oluşan ve ruh haline göre farklı şekillerde faydalanılabilecek özel bir eserdir. Camus, görmezden gelinerek yokmuş sanılan kusurları, yaşam üzerinden ele alarak, okurları, insanlar için doğal olan hatalarla yüzleşmeye davet ederken; suçluyu, masumu, adaleti, haksızlığı ve haklılığı zihinlerdeki dar kalıplardan çıkararak okuyucuları iç dünyalarında özgür bırakır. Eser, herhangi bir düşünce veya iddiayı özellikle öne çıkarmaya çalışmadan, yalın bir anlatım ve özgün bir kurgu içinde, zengin bir duygu düşünce yüküyle, çağdaş dünyayı ve insanların derinlemesine sorgulayıp yargılar, çirkinliklerini ve düşkünlerini ortaya koyar.
Kitabın İçeriği	Eser, hem kendisinin hem de kendi eylemlerinin yargıcı olarak hareket eden kahramanı Jean-Baptiste Clamence tarafından dramatik monologlardan meydana gelmektedir. 102 sayfadan oluşan bu roman, okuyucuda beş yüz sayfalık bir anlatı okuyormuş hissi uyandırmaktadır. Romanın kahramanı Paris'li Jean-Baptiste Clamence, yakışıklı, çekici, soylu kişilerin davalarına bakan tanınmış ve zengin bir avukattır. Tanrının varlığını reddetmeyen ancak bu konu üzerinde düşünmeyi de gereksiz gören, cennet ve cehennem varlığına inanmayan ve bu nedenle öteki dünya anlayışına da sahip olmayan, kendini gelmiş geçmiş en istisna insanlardan biri olarak görür. Amsterdam'da Mexico-City adında bir barda tanıştığı birilerine kendi hayatı ile ilgili bölük pörçük bir şeyler anlatmış, böylece bir anlamda rahatlamıştır. Karşısındaki kişiye anlattıkları aslında kendi kendisiyle konuşuyormuş gibi iç monologlar şeklindedir.

Kitabın dilbilimsel özellikleri	Eserde, Clamence'ın konuşması altı günlük bir sürede tamamlanır ve konuşmalarını oluşturan anlatılar düzensiz kronolojik olmayan bir şekilde gelişir, ancak konuşmalar tamamlandığında okuyucunun kafasında tablo tam olarak canlanır. Bir arayıştan veya bir kabullenışten çok var olanı sezdirme yoluyla sergileme söz konusudur. İnsana ve insanın farklı hallerine ilişkin derinlikli düşünceler, Jean-Baptiste Clamence'ın kişiliğinde anlamlı bir yüzey bulup okura yansır. Var olma mücadelesi, istenmeyen davranışlar, kendini ve hayatı tarafsız bir gözle gözlemleyen birinin içsel konuşmalarına şahit olunur. Cümleler karmaşık olmayıp oldukça yalın bir şekilde kullanılmıştır. Olaylar kahramanın ağzından doğrudan verildiği için öznel bir anlatım hakimdir. Dil ve kullanılan ifadeler açık ve akıcıdır. Kullanılan ifadeler günlük konuşma diline uygun, kelimeler genellikle ilk anlamlarında kullanılmış, genellikle kısa cümleler tercih edilmiştir.
Kelime Seçimi	Eserde seçilen kelimeler genellikle ilk anlamlarında kullanılmış olup basit ve akıcıdır. Gerekğinde argo ve günlük hayatta kullanılan kelimelere de yer verilmiştir.
Kitabın Yazılış Amacı	Camus'nün düşüncesine göre, yaşam anlamsızdır ve yaşamın anlamı bizi kuşatan dünyada bulunamaz, ve bu da saçmalık/uyumsuzluk, bilincimiz ve dünya arasındaki ayrılıktan kaynaklanmakta olup saçma, insanın isteği ve dünyanın akıl almaz sessizliği arasındaki bu karşılaşmadan doğmaktadır (Koç, 2016: 1). Camus'nün felsefesi, anlamını kavrayamadığımız bu dünyanın, aslında uçsuz bucaksız bir akla aykırılıktan başka bir şey olmadığı, bu yönüyle de, rasyonel olan insan aklının beklentilerini karşılayamayacağı için, "insan - dünya" ikili münasebetinde bir sıkıntı ve kopukluk hasıl olduğu; saçma ya da uyumsuz insanın dünyadan kopuşunun, onunla beklentilerine uygun düşen ve anlamlı bir ilişki kuramayışının ifadesi olduğu şeklinde özetlenebilir. Koç (2016: 1).

4.3. 'Düşüş' adlı eserin analizi

Bu bölümde Albert Camus'nün *Düşüş* adlı eserinin üç farklı çevirinden seçilen cümlelerde çeviri stratejileri ve işlemleri belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan çalışma, eserin içinden rastgele seçilen örnek cümleler etrafında şekillenmiş olup, yapılan çözümlenmeler, yorumlar ve sonuçlar incelediğimiz örnek cümlelerle sınırlıdır. Söz konusu çeviriler şunlardır:

1. Ç1: CAMUS, A. (1990). *Düşüş* (A. Ak, çev.). Ankara: Seren Yayıncılık.
2. Ç2: CAMUS, A. (1993). *Düşüş* (Y. Tura, çev.) İstanbul: Varlık Yayınları.
3. Ç3: CAMUS, A. (1997). *Düşüş* (H. Demirhan, çev.), İstanbul: Can Yayınları.

KM= Kaynak metin Ç= Çeviri metin

1. KM: “Puis-je, monsieur, vous proposer mes services, sans risquer d’être importun?” (s.2)

Ç1 : “Size yardım edebilir miyim, efendim rahatsızlık vermiyorsam?” (s. 5)

Ç2 : “Size yardımcı olabilir miyim, efendim, rahatsız etmiyorsam?” (s. 5)

Ç3 : “Size hizmetlerimi sunabilir miyim, bayım, canınızı sıkmadan?” (s. 7)

KM’de yer alan ‘proposer’ sözcüğü ‘önermek’, ‘service’ sözcüğü ise ‘hizmet, yardım’ anlamlarına gelmektedir. Ç3’de metne bağlı kalınmış ve birebir çeviri işlemi uygulanmıştır. Ancak böyle bir ifade Türkçe’de çok yaygın bir kullanım değildir. Bu nedenle Ç1 ve Ç2’de ise uyarılama (adaptation) stratejisi uygulanmış ve Türkçe’de daha yaygın olan ‘yardım etmek’ sözcüğü tercih edilmiştir.

2. KM: Je sais bien que le goût du linge fin ne suppose pas forcément qu’on ait les pieds sales. N’empêche. Le style, comme la popeline, dissimule trop souvent de l’eczéma.” (s. 3)

Ç1 : “İnsanın temiz çamaşırı sevebilmesi için temiz ayaklı olması gerekmez, öyle değil mi? Öyle olmasa da olur. Üstüpak aynı poplin gibidir, altında ekzema gizlenir çoğu zaman.” (s. 7)

Ç2 : “İnsanın temiz çamaşırı sevebilmesi için ille de temiz ayaklı olması gerekmez, değil mi? Öyle olmasa da olur. Üslûp da tıpkı poplin gibidir, altında ekzama gizlenir çoğu zaman.” (s. 7)

Ç3 : “İyi bilirim ki nitelikli çamaşır zevki insanın ayaklarının ille de kirli olmasını gerektirmez. Biçem de, poplin kumaş gibi, mayasılı gizler çoğu zaman.” (s. 9)

KM’de geçen ‘les pieds sales’ Türkçe’de ‘kirli ayaklar; ‘je sais bien’ ise ‘iyi biliyorum’ anlamına gelmektedir. Ç3’de KM’de geçen tüm öğeler atlanmadan birebir çeviri yapılarak ifade edilmiştir. Ç1 ve Ç2’de ise ‘je sais bien’ cümlesi atlanmış, cümlelerin kalan kısmı ise dönüştürüm (modulation) stratejisi uygulanarak, ‘... ayaklarının ille de kirli olmasını gerektirmez’ yerine ‘... temiz ayaklı olması gerekmez’ şeklinde çevrilmiştir. KM’de yer alan ‘N’empêche’, Türkçe’de ‘olsun, önemi yok’ anlamına gelmektedir. Ç1 ve Ç2’de bu sözcük çevrilmesine rağmen Ç3’de eksiltme yoluna giderek atlanmıştır. KM’de yer alan ‘le style’ sözcüğü ‘üslûp, biçem’ anlamına gelmektedir. Ç2 ve Ç3’de bu sözcük sırasıyla ‘üslûp’ ve ‘biçem’ şeklinde çevrilmesine rağmen Ç1’de ‘üstüpak’ ifadesi kullanılmıştır. Bu sözcüğün sehven böyle kullanıldığı düşünülmektedir.

3. KM: “Possédez-vous des richesses? Quelques-unes? Bon. Les avez-vous partagées avec les pauvres? Non. Vous êtes donc ce que j’appelle un saducéen. Si vous n’avez pas pratiqué les Écritures, je reconnais que vous vous n’en serez pas plus avancé.” (s. 5).

Ç1 : “Servetiniz var mı? Biraz mı? İyi. Fakirlerle paylaştınız mı onu? Hayır mı? O halde, siz benim Sadusi (*) diye bahsettiklerimdensiniz. Eski din kitapları ile alakadar olmadıysanız lafımdan pek bir şey anlayamazsınız.” (s. 9)

Ç2 : “Servetiniz var mı? Biraz mı? İyi. Yoksullarla bölüştünüz mü onu? Hayır mı? Öyleyse, siz, benim Sadusi (*) dediklerimdensiniz. Eski din kitaplarıyla ilgilenmediyseniz söylediğimden pek bir şey anlayamazsınız.” (s. 9-10)

Ç3 : “Varlıklı mısınız? Biraz mı? Güzel. Yoksullarla paylaştınız mı bunu? Paylaşmadınız. Öyleyse siz benim Saduki dediğim kişilerdensiniz. Kutsal kitabın dediklerini yerine getirmediyse, bu size pek bir yarar sağlamaz derim.” (s. 11)

KM’de yer alan ‘saducéen’ sözcüğü Wikipedia’da ‘Sadukiler’ başlığı altında ele alınmış ve Yahudi aristokrasisini temsil eden, ruhun ölümsüzlüğüne, ölümlerin dirileceğine ve meleklerle inanmayan bir mezhep olarak tanımlanmıştır. Ç1 ve Ç2’de bu kavram dipnotla açıklanmasına rağmen Ç3’de herhangi bir açıklama yapılmadan ‘Saduki’ şeklinde çevrilmiştir. Çeviri metin okurunun böyle bir durumda daha iyi anlaması açısından dipnotla açıklanmasının daha uygun olacağı söylenebilir. Yine KM’de yer alan ‘Ecritures’ sözcüğü ‘Kutsal kitaplar, İncil’ anlamına gelmektedir. Ç1 ve Ç2’de

değiştirme (modulation) stratejisi ile 'Eski din kitapları' şeklinde çevrilmesine rağmen Ç3'de birebir çeviri yapılmış ve 'Kutsal kitap' şeklinde çevrilmiştir.

4. KM: "Quand je vois une tête nouvelle, quelqu'un en moi sonne l'alarme. 'Ralentissez. Danger!' Même quand la sympathie est la plus forte, je suis sur mes gardes." (s. 6)

Ç1 : "Yeni bir surat gördüm mü, içimde biri alarm zilini çalıyor. 'Ağır ol! Tehlike var!' Duyduğum yakınlık her şeyden baskın da olsa tetikte durabiliyorum." (s. 10)

Ç2 : "Yeni bir yüz gördüm mü, içimden biri alarm zilini çalıyor. 'Ağır ol! Tehlike var!' Duyduğum yakınlık her şeyden baskın da olsa, tetikte durabiliyorum." (s. 11)

Ç3 : "Yeni bir yüz gördüğüm zaman, bende biri bir alarm zili çalıyor. 'Yavaş olun. Tehlike var! Sempatinin en güçlü olduğu zamanlar bile, tetikteyim." (s. 12)

KM'de geçen 'sympathie' sözcüğü Tahsin Saraç'ın Grand Dictionnaire Français-Turc adlı sözlüğünde 'duygudaşlık, kanı kaynama, cana yakınlık' olarak açıklanmıştır. Ç1 ve Ç2'de birebir çeviri yapılarak 'duyduğum yakınlık' şeklinde çevrilmiş, Ç3'de ise bu sözcüğün Türkçe'de tam karşılığı olmasına rağmen öykünme (calque) stratejisi ile 'sempati' şeklinde çevrilmiştir. Ç1 ve Ç2'deki çevirinin Türkçe kullanıma daha uygun olduğu düşünülmektedir.

5. KM: "Qu'est-ce qu'un juge-pénitent? Ah, je vous ai intrigué avec cette histoire." (s. 10)

Ç1 : "Cezalı yargıç ne demek midir? Görüyorum, merakınızı çekmişim bu hikayeye." (s. 13-14)

Ç2 : "Cezalı yargıç ne midir? Bakıyorum, merakınızı çekmişim bu öyküyle." (s. 16)

Ç3 : "Bir cezaevi yargıç nedir? Ah! Bu öyküyle merakınızı uyandırdım." (s. 17)

KM'de yer alan 'juge-pénitent' sözcüğü sözlükte yer almamaktadır ve romanın kahramanının kendini tanımlamak için kullandığı bir kavramdır. Burada çevirmenler metnin genelinden yola çıkarak bir tanım getirmişler, Ç1 ve Ç2'de 'cezal yargıç', Ç3'de ise 'cezaevi yargıç' olarak çevrilmiştir. 'pénitent' sözcüğü sözlükte 'tövbekâr' olarak açıklanmaktadır. Bu durum dikkate alındığında, Ç1 ve Ç2'deki çevirilerin daha uygun olduğu düşünülmektedir.

6. KM: "Avec la différence que les invasions de ces orthoptères ne m'ont jamais rapporté un centime, tandis que je gagnais ma vie en dialoguant avec des gens que je méprisais." (s. 10-11)

Ç1 : "Arada yalnız bir tek fark vardı: O düzkanatlı böceklerin saldırısı bana on para kazandırmadığı halde, küçümsediğim o adamlarla konuşarak yaşamımı kazanıyordum." (s. 14)

Ç2 : "Arada yalnız bir tek fark vardı: o düzkanatlı böceklerin saldırısı bana on para getirmediği halde, küçümsediğim o adamlarla konuşarak hayatımı kazanıyordum." (s. 17)

Ç3 : "Şu farkla ki bu yaratıkların ortalığı kaplaması bana bir kuruş bile kazanç getirmemiştir, oysa küçümsediğim kişilerle diyaloga girerek hayatımı kazanıyordum." (s. 18)

KM'de yer alan 'orthoptères' sözcüğü Fransızca-Türkçe sözlüklerde 'düzkanatlılar' olarak açıklanmaktadır. Ç1 ve Ç2'de birebir çeviri yapılarak 'düzkanatlılar' şeklinde ifade edilirken, Ç3'de değiştirme stratejisi (modulation) uygulanmış ve 'yaratıklar' şeklinde çevrilmiştir. Yine KM'de geçen 'centime' sözcüğü, frankın yüzde birini ifade eden bir kavramdır. Her üç çeviride de uyarlama (adaptation) stratejisi uygulanarak Ç1 ve Ç2'de 'on para', Ç3'de ise 'bir kuruş' olarak çevrilmiştir ki her üç ifade de Türkçe'ye uygundur.

7. KM: "Ma profession satisfaisait heureusement cette vocation des sommets. Elle m'enlevait toute amertume à l'égard de mon prochain que j'obligeais toujours sans jamais rien lui devoir." (s. 15)

Ç1 : "Neyse ki işim benim bu zirvelere ulaşma hevesime son derece uygundu; çevremdekilere karşı burukluk duymama engel oluyordu. Ben kimseye borçlu değildim ama herkes bana borçlu kalıyordu." (s. 19)

Ç2 : "Neyse ki, işim de, bendeki bu doruklara ulaşma hevesine pek uygundu; çevremdekilere karşı en ufak bir burukluk duymama engel oluyordu. Kimseye borçlu kalmaksızın herkesi kendime borçlu kılıyordum." (s. 22)

Ç3 : “Çok şükür ki mesleğim, doruklara olan bu eğilimimi doyuruyordu. Bu meslek insan kardeşlerime karşı olan her türlü kırgınlığımı gideriyor, kendilerine hiçbir şey borçlu olmadan onları kendime borçlu bırakıyordum.” (s. 23)

KM’de yer alan ‘satisfaisait’ sözcüğü ‘satisfaire’ fiilinin çekimli hali olup Tahsin Saraç’ın Fransızca-Türkçe Büyük Sözlüğünde, ‘memnun etmek, gidermek, tatmin etmek, doyurmak’ olarak açıklanmaktadır. Ç3’de birebir çeviri yapılmış ve ‘... bu eğilimimi doyuruyordu’ şeklinde çevrilmiştir. Ç1 ve Ç2’de ise dönüştürme (modulation) stratejisi uygulanmış ve sırasıyla ‘... son derece uygundu’ ve ‘pek uygundu’ şeklinde çevrilmiştir ve Türkçe kullanım açısından daha uygundur.

8. KM: “Un village de poupée, ne trouvez-vous pas? Le pittoresque ne lui a pas été épargné! Mais je ne vous ai pas conduit dans cette île pour le pittoresque, cher ami. Tout le monde peut vous faire admirer des coiffes, des sabots, et des maisons décorées où les pêcheurs fument du tabac fin dans l’odeur de l’encaustique. Je suis un des rares, au contraire, à pouvoir vous montrer ce qu’il y a d’important ici.” (s. 41)

Ç1 : “Bir bebek köyü, değil mi? Resim gibi! Fakat sizi bu adaya resim göresiniz diye getirmedim, sevgili dostum. Saç şekillerini, tahtadan yapılmış ayakkabılarını, süslü evleri ve o evlerin içinde, vernik kokuları arasında nefis tütünler içen balıkçıları size herkes gösterebilir. Bense, aksine, buradaki önemli şeyleri size gösterebilecek az kişiden biriyim.” (s. 48)

Ç2 : “Bir bebek köyü, değil mi? Resim gibi! Ama sizi bu adaya resim göresiniz diye getirmedim, sevgili dostum. Saç biçimlerini, tahtadan yapılmış ayakkaplarını, süslü evleri ve o evlerin içinde, vernik kokuları arasında nefis tütünler içen balıkçıları size herkes gösterebilir. Bense, tersine, buradaki önemli şeyleri size gösterebilecek ender kişilerden biriyim.” (s. 57)

Ç3 : “Bebeklere özgü bir köy, siz öyle bulmuyor musunuz? Canlı renkleri hiç de eksik değil! Ama ben sizi bu canlı renkler için getirmedim buraya, aziz dostum. Herkes sizi, kadın başlıklarına, tahta kunduralara ve balıkların cila kokuları içinde tütün içtikleri süslü evlere hayran kılabilir. Bense, tersine, burada önemli olan şeyleri size gösterebilecek nadir kişilerden biriyim.” (s. 55)

KM’de yer alan ‘ne trouvez-vous pas’ cümlesinde yer alan ‘trouver’ fiilinin Türkçe karşılığı ‘bulmak’ olup, bu cümle birebir çevrildiğinde ‘bulmuyor musun’ anlamı ortaya çıkmaktadır. Ç3’de birebir çeviri yapılmış ve ‘bulmuyor musun’ şeklinde çevrilmiştir. Ç1 ve Ç2’de ise uyarılama (adaptation) stratejisi ile ‘değil mi’ şeklinde çevrilmiştir ki her üçü de Türkçe açısından doğru bir kullanımdır. Yine KM’de geçen ‘pittoresque’ sözcüğü Tahsin Saraç’ın Fransızca-Türkçe sözlüğünde ‘dikkat çekici, ilginç; çok güzel, resimlerdeki gibi; özgün, canlı, renkli, göz alıcı; renklilik, özgünlük’ olarak açıklanmıştır. Ç1 ve Ç2’de dönüştürme (modulation) stratejisi ile ‘resim gibi’ şeklinde çevrilmiş, Ç3’de ise tam olarak birebir çeviri olmasa da eşdeğerlik (équivalence) stratejisi ile ‘canlı renkleri hiç de eksik değil’ şeklinde çevrilmiştir. KM’de geçen ‘sabots’ sözcüğü Fransızca-Türkçe sözlükte ‘tahta pabuç, nalın’ olarak açıklanmıştır. Her üç çeviride de birebir çeviri yapılarak sırasıyla ‘...tahtadan yapılmış ayakkabılarını ...’, ‘...tahtadan yapılmış ayakkaplarını...’ ve ‘...tahta kunduralara...’ şeklinde çevrilmiştir.

9. KM: “Ah! cher ami, que les hommes sont pauvres en invention.” (s. 43)

Ç1 : “Ya! Sevgili dostum, insanların icad etme yetenekleri de ne kadar kısır!” (s. 51)

Ç2 : “Ya! sevgili dostum, insanların buluş yetenekleri de ne kadar kısır!” (s. 60)

Ç3 : “Ah! Aziz dostum, insanlar bulgulama bakımından ne kadar yoksul.” (s. 57)

KM’de geçen ‘invention’ sözcüğü Fransızca-Türkçe sözlüklerde ‘icad, keşif, bulgulama’ olarak açıklanmaktadır. Her üç çeviride de birebir çeviri yapılmış ve Ç1’de ‘icad etme’, Ç2’de ‘buluş’ ve Ç3’de ‘bulgulama’ olarak çevrilmiştir. Türkçe’de yaygın kullanım açısından değerlendirdiğimizde, Ç1’in Türkçe kullanıma en uygun olduğu düşünülebilir. Ç3’de kullanılan ‘bulgulama’ sözlük kullanımı açısından doğru olsa da Türkçe kullanım açısından çok yaygın değildir.

10. KM: “Nous sommes tous des cas exceptionnels. Nous voulons tous faire appel de quelque chose ! Chacun exige d’être innocent, à tout prix, même si, pour cela, il faut accuser le genre et le ciel.” (s. 46)

Ç1 : “Hepimizin durumu birer istisna. Hepimiz bir yere başvurmak istiyoruz! Herkes, her ne pahasına olursa olsun, suçsuzluğunu onaylatmak istiyor; bunun için de, bütün insanları, bütün tanrıları suçlamaktan kaçınmıyor, ...” (s. 55)

Ç2 : “Hepimizin durumu birer istisna. Hepimiz bir yere başvurmak istiyoruz! Herkes, her ne bahasına olursa olsun, suçsuzluğunu onaylatmak istiyor; bunun için bütün insanları, bütün tanrıları suçlamaktan kaçınmıyor, ... (s. 65)

Ç3 : “Hepimizin durumu aynıdır. Hepimiz bir konuda başvuruda bulunmak istiyoruz! Herkes, her ne pahasına olursa olsun, masum olmak dileğinde, hatta bunun için tüm insan soyunu ve Tanrı’yi suçlamak gerekse bile.” (s. 61)

KM’de yer alan ‘Nous sommes tous des exceptionnels’ cümlesi birebir çeviri yapılarak çevrilmek istenirse ‘Hepimiz istisnayı’ şeklinde ifade edilebilir. Ç1 ve Ç2’de eşdeğerlik durumu dikkate alınarak ‘Hepimizin durumu birer istisna’ şeklinde çevrilmiştir. Ç3’de ise, dönüştürme (modulation) stratejisi ile ‘Hepimizin durumu aynıdır’ şeklinde çevrilmiştir. Yine KM’de geçen ‘genre’ sözcüğü Fransızca-Türkçe sözlüklerde ‘cins, tür’ olarak açıklanmaktadır. Burada kastedilenin ‘insanlar’ olması nedeniyle Ç1 ve Ç2’de eşdeğerlik (équivalence) durumu dikkate alınarak ‘bütün insanları’ şeklinde çevrilmiştir ki Türkçe açısından doğru bir kullanımdır. KM’de yer alan ‘ciel’ sözcüğü sözlüklerde ‘gök, gökyüzü, hava, tavan, cennet, tanrı’ şeklinde açıklanmaktadır. Burada vurgulanmak istenen ‘tanrı’ sözcüğüdür ve Ç3’de birebir çeviri yapılmış ve ‘...Tanrı’yi ...’ şeklinde ifade edilmiştir. Ancak Ç1 ve Ç2’de ise mitolojide geçtiği şekilde ele alınmış ve ‘...bütün tanrıları..’ şeklinde çevrilmiştir. Ç3’de kullanılan ifade KM’ye daha uygundur.

11. KM: “Je me souviens cependant de débordements plus graves. Je commençais d’écrire une *Ode à la police* et une *Apothéose du couperet*.” (s. 52)

Ç1 : “Bu arada daha büyük taşkınlılarımı da anımsıyorum. ‘Polislere övgü’ diye bir şiir ve ‘Baş kesme makinasının yüceliği’ diye bir yazı yazmaya başlamıştım.” (s. 63)

Ç2 : “Bu arada daha büyük taşkınlıklarımı da hatırlıyorum. *Polislere Övgü* diye bir şiir ve *Baş Kesme Makinasının Ululuğu* diye bir yazı yazmaya başlamıştım.” (s. 74)

Ç3: “Yine de bundan daha vahim taşkınlıklarımı anımsıyorum. *Polise Kaside* ve *Satırın Yüceltilmesi* adlı birer deyiş yazmaya başlamıştım.” (s. 69)

KM’de yer alan ‘ode’ sözcüğü Tahsin Saraç’ın Büyük Fransızca-Türkçe Sözlüğünde ‘küçük lirik deyiş’ şeklinde açıklanmaktadır. Online Fransızca Sözlükte ‘küçük lirik deyiş, gazel, kaside’ şeklinde açıklanmaktadır. Ç1 ve Ç2’de bu sözcük uyarlama (adaptation) stratejisi kullanılarak ‘övgü’ şeklinde çevrilmiş, Ç3’de ise birebir çeviri yapılarak ‘kaside’ şeklinde ifade edilmiştir. Ç1 ve Ç2’de kullanılan ‘övgü’ sözcüğünün Türkçe kullanım açısından daha uygun olduğu düşünülmektedir. Yine KM’de geçen ‘apothéose’ sözcüğü Büyük Fransızca-Türkçe Sözlükte ‘tanrılaştırma, ululaştırma; kutsama, büyük saygı gösterme; yengi, utku, büyük başarı, zafer’ şeklinde açıklanmıştır. Ç1’de bu sözcük birebir çeviri ile ‘yüceleştirme’, Ç2’de ‘ululuk’ ve Ç3’de de birebir çeviri ile ‘yüceltilme’ olarak çevrilmiştir. KM’de yer alan ‘couperet’ sözcüğü hem Büyük Fransızca-türkçe Sözlükte hem de Online Fransızca Sözlükte ‘sadır’ olarak açıklanmıştır. Ç3’de birebir çeviri yapılmış ve ‘sadırın yüceltilmesi’ olarak çevrilmiş, Ç1 ve Ç2’de ise eşdeğerlik (équivalence) durumu dikkate alınmış ve sırasıyla ‘baş kesme makinesinin yüceliği’ ve ‘baş kesme makinesinin ululuğu’ şeklinde çevrilmiştir ki her üç çevirinin de uygun olduğu söylenebilir.

12. KM: “J’en conçus une telle horreur de l’amour que, pendant des années, je ne pus entendre sans grincer des dents *La Vie en rose* ou *La Mort d’amour d’Yseult*.” (s. 58)

Ç1 : “Aşktan öylesine midem bulandı ki, *La Vie en Rose*’u ya da *Yseult’nün Aşk Yüzünden Ölümü*’nü yıllarca dişlerimi gıcırdatmadan dinleyemez oldum.” (s. 69)

Ç2 : “Aşktan öylesine tiksinti duymaya başladım ki, *La Vie en Rose*’u ya da *Yseult’nün Aşk Yüzünden Ölümü*’nü yıllarca dişlerimi gıcırdatmadan dinleyemez oldum.” (s. 81)

Ç3 : “Bu yüzden aşktan öylesine dehşete düştüm ki, yıllarca *Pembe Renkli Yaşam*’ın ya da *Yseult’nün Aşktan Ölümü*’nün adını duyunca dişlerimi gıcırdattım durdum.” (s. 76)

KM’de yer alan eser isimleri ‘*La Vie en Rose*’ ve ‘*La Mort d’amour d’Yseult*’ Ç3’de birebir çeviri yapılarak ‘*Pembe Renkli Yaşam*’ ve ‘*Yseult’nün Aşktan Ölümü*’ şeklinde çevrilmiştir. Ç2 ve Ç3’de ise ‘*La Vie en Rose*’ ifadesi ödünç alma (emprunt) stratejisi ile aynen aktarılmış, ‘*La Mort d’amour d’Yseult*’ ifadesi ise birebir çeviri yapılarak ‘*Yseult’nün Aşk Yüzünden Ölümü*’ şeklinde ifade edilmiştir.

13. KM: “Des Savonarole, je vous dis. Mais ils ne croient qu’au péché, jamais à la grâce.” (s. 78)

Ç1 : “Bunlar günaha inanıyorlar bence kurtuluşa değil.” (s. 90)

Ç2 : “Hepsi birer Savonarole (*) bana kalırsa. Ama sadece günaha inanıyorlar, kurtuluşa değil.” (s. 108)

Ç3 : “Birer Savonarola’dır bunlar, derim. Ama ancak günaha inanır onlar, bağışlanmaya asla.” (s. 100)

KM’de yer alan ‘Savonarole’, Ç2’de “1452-1498 yılları arasında yaşamış bir Dominiken papazı olduğu” şeklinde dipnotla açıklanmıştır. Ç1’de ise bu sözcük eksiltme stratejisi ile cümleden çıkarılmıştır. Ç3’de ödünçleme stratejisi ile olduğu gibi aktarılmıştır. Okurun anlaması açısından dipnotla verilmesinin daha uygun olduğu düşünülmektedir.

14. KM: “Ah ! monsieur, disait-il, ce n’est pas qu’on soit mauvais homme, mais on perd la lumière. Oui, nous avons perdu la lumière, les matins, la sainte innocence de celui qui se pardonne à lui-même.” (s. 83)

Ç1 : “Ah beyim, diyordu o, kötü adam olduğumuzdan değil, ışığı yitirdik biz. Evet ışığı da yitirdik sabahları da. Kendi kendini bağışlayan insanın bir kimsenin kutsal masumiyetini de.” (s. 94)

Ç2 : “Ah! Beyim!, diyordu o, Kötü adam olduğumuzdan değil bu, ışığı yitirdik biz! Evet, ışığı da yitirdik, sabahları da, kendi kendini bağışlayan bir kimsenin kutlu suçsuzluğunu da.” (s. 116)

Ç3 : “Ah, bayım, diyordu adam, mesele kötü insan olmak değil, ama ışığı yitiriyor insan. Evet ışığı, sabahları, kendini bağışlayan kişinin o kutsal masumluğunu yitirdik biz.” (s. 106)

KM’de yer alan ‘la sainte innocence’ ifadesi birebir çevrildiğinde ‘kutsal masumiyet’ şeklinde ifade edilebilir. Ç1 ve Ç3’de birebir çeviri yapılmış ve sırasıyla ‘kutsal masumiyet’ ve ‘kutsal masumluk’ şeklinde aktarılmıştır. Ç2’de ‘kutsal’ yerine ‘kutlu’ olarak çevrilmiştir ancak anlam açısından bir problem teşkil etmemektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada Albert Camus’nün *Düşüş* adlı eserinin üç farklı Türkçe çevirisi Gideon Toury’nin Erek-odaklı çeviri yaklaşımı çerçevesinde değerlendirilmiş ve çalışmada elde edilen bulgularda, üç farklı çevirmenin çeviri için hangi stratejilerden yararlandıkları ortaya konulmuştur. Özgün eser ve çevirilerinin çözümlenmesinden önce, eserin daha iyi anlaşılması açısından çeviri öncesi normlar çerçevesinde, yazarın yaşadığı dönem, yazarın kişiliği, yazarın edebî kimliği, yazarın üslûbu ve vermek istediği mesaj açıklanmış ve eserle ilgili olarak da kitabın yayınlanma tarihi, kitabın türü, içeriği, dilbilimsel özellikleri, kelime seçimi ve kitabın yazılış amacı açıklanmıştır. Analiz bölümünde, rastgele seçilen cümleler Vinay ve Darbelnet’nin çeviri stratejileri çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Yapılan çalışma, eserin içinden rastgele seçilen örnek cümleler etrafında şekillenmiş olup, yapılan çözümler, yorumlar ve sonuçlar incelediğimiz örnek cümlelerle sınırlıdır. Buradaki amacımız, çevirmenlerin ve çevirilerin iyi-kötü olarak yargılanması değil, okurların eseri daha iyi anlaması açısından çevirmenlere yol göstermektedir.

İncelediğimiz üç çeviriden Ç3, ağırlıklı olarak birebir çeviri yöntemiyle çevrilmiş, Ç1 ve Ç2’de ise zaman zaman eksiltme ve ekleme stratejileri ile çevirilerin daha iyi anlaşılması sağlanmaya çalışılmıştır. Çeviri çözümlene aşamasında, kaynak metinden seçilen cümlelerin Türkçe karşılıkları çeviri eserlerden bulunmuş ve karşılaştırılarak benzeştiği ve ayrıldıkları noktalar tespit edilmeye çalışılmıştır. Kaynak metne sadık kalınarak yapılan çeviriler *yeterli* olarak değerlendirilirken, kaynak metinden uzaklaşarak erek metne ve kültüre yaklaşan çeviriler *kabul edilebilir* olarak değerlendirilmektedir. Kaynak metne olabildiğince sadık kalınarak yapılan çevirilerde dahi kaynak metinden uzaklaşmalar görülebilmesinin yanı sıra zaman zaman bunun tersi de olabilmekte yani erek dile ve kültüre yakın olan çevirilerde de kaynak metne yaklaşımlar söz konusu olabilmektedir. Bu çerçevede değerlendirdiğimizde Ç3 kaynak metne en yakın çeviri olup Ç1 ve Ç2 ise zaman zaman kaynak metne yakın olmasına rağmen büyük oranda erek kültüre daha yakın çeviriler olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, N. B. (2002). Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi. Ankara: İmge Kitabevi.
- Bassnett, S. (2002). Translaton Studies. Londra ve New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Camus, A. (1956). La Chute. Édition du groupe “Ebooks libres et gratuits”
- Camus, A. (1990). Düşüş (A. Ak, çev.). Ankara: Seren Yayıncılık.
- Camus, A. (1993). Düşüş (Y. Tura, çev.) İstanbul: Varlık Yayınları.
- Camus, A. (1997). Düşüş (H. Demirhan, çev.), İstanbul: Can Yayınları.
- Catford, J. C. (1965). A Linguistic Theory of Translation. London: Oxford University Press.
- Göğercin, A. (2006). Albert Camus’nün “Düşüş” ve Tahsin Yücel’in “Vatandaş” Anlatıları Üzerine Mukayeseli Bir Çalışma. Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi, Yıl 2006, Sayı 16, s.1-22.
- Göktürk, A. (1994). Çeviri: Dillerin Dili. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gürçağlar, Ş. T. (2011). Çevirinin ABC’si. İstanbul: Say Yayınları.
- Koller, W. (1979). Einführung in the Übersetzungswissenschaft. Heidelberg: Quelle & Meyer.
- Köktürk, Ş. (2015), *Uygulamalı Çeviribilim*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Munday, J. (2001). Introducing Translation Studies. Londra ve New York: Routledge.
- Nida, E. (1964). Toward a Science of Translating: With Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating. Leiden: E. J. Brill.
- Okul Sözlüğü - Türk Dil Kurumu (2000). Ankara: Türk Dil Kurumu
- Raufoğlu, A. (2020). Dünya Edebiyatına Altın Miras: Albert Camus. Rıhtım Edebiyat ve Sanat Dergisi.
- Reiss, K. (2000). Translation Criticism: Potential and Limitations (çev. E. F. Rhodes). Manchester: St Jerome.
- Saraç, T. (1985). Büyük Fransızca-Türkçe Sözlük. İstanbul: Adam Yayınları.

Tosun, M. (2013). Çeviri Eleştirisi Kuramı. İstanbul: Aylak Adam Kültür Sanat Yayıncılık.

Toury, G. (1995). Descriptive Translation Studies and Beyond. Amsterdam ve Philadelphia: John Benjamins.

Vinay, J. P. ve Darbelnet, J. (1972). La Stylistique Comparée du Français et de l'Anglais: Méthode de Traduction. Paris: Didier.

Yalçın, P. (2015). Çeviri Stratejileri – Kuram ve Uygulama. Ankara: Grafiker Yayınları.

Online kaynaklar

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Sadukiler>

<https://www.fransizcasozluk.net/index.php?q=ode>

https://tr.wikipedia.org/wiki/Albert_Camus